

Årsrapport Läsåret 2015-2016

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Innehåll	3
1.2	Målgrupp	3
1.3	Begrepp.....	3
2	Utvärdering i VÅGA VISA.....	4
2.1	Observationer.....	4
2.2	Enkätundersökning till elever och vårdnadshavare	4
2.3	Självvärderingen av medarbetare	5
2.4	Organisation och styrning.....	5
3	Verksamhetsberättelse.....	6
3.1	Observationer.....	6
3.2	Utbildning för observatörer	7
3.3	Rekrytering av observatörer	7
3.4	Introduktionsutbildning VÅGA VISA	7
3.5	Kick-Off.....	7
4	Metodutveckling.....	9
4.1	Utveckling av enkätundersökningen till elever och vårdnadshavare	9
4.2	Nyanlända.....	10
4.3	Uppföljning av observationerna	11
4.4	Våga Visas webbplats.....	11
5	Hur observationerna varit till stöd i utvecklingsarbetet	11
5.1	Nacka	11
5.2	Sollentuna	13
5.3	Ekerö.....	13
5.4	Danderyd	14
5.5	Upplands Väsby.....	14
6	Samordnarnas slutsatser	15

1 Inledning

VÅGA VISA är ett utvärderingssamarbete inom utbildningsområdet mellan fem kommuner i Stockholmsområdet; Ekerö, Nacka, Sollentuna, Upplands Väsby och Danderyd. Syftet med samarbetet är att öka måloppfyllelsen i förskola och skola.

VÅGA VISA:

- Baseras på läroplaner för förskola och skola
- Utgår från ett barn- och elevperspektiv
- Stödjer det systematiska kvalitetsarbetet
- Jämför kommunernas förskolor och skolor
- Sprider goda exempel och bidrar till lärande och utveckling

Samarbetet startade 1998 med observationer i grundskolan. Från och med år 2006 har samarbetet namnet VÅGA VISA. Metoderna omfattar idag observationer från förskola till gymnasium, gemensam kundenkät samt självvärdering genomförd av verksamhetens personal. Pedagoger och skolledare observerar en skola eller förskola i en annan kommun än den där de arbetar. Samarbetet är numera öppet även för andra kommuner som vill ansluta sig.

Årsrapporten beskriver arbetet läsåret 2015/2016. Rapporten har skrivits gemensamt av de fem kommunernas samordnare för VÅGA VISA samt koordinator.

1.1 Innehåll

Årsrapporten ger en samlad bild av metoder och resultat i VÅGA VISA, det vill säga kundundersökning, självvärdering och observationer. Rapporten visar verksamheten i siffror och viktiga händelser i samarbetet.

1.2 Målgrupp

Målgrupp för årsrapporten är politiker i utbildningsnämnder, styrgrupp och andra tjänstemän och andra kommuner som vill veta mer om metoden. Även observatörer har intresse av rapporten, liksom skolledare och chefer i verksamheten.

Årsrapporten kan sparas ned från <http://www.danderyd.se/vagavisa>

1.3 Begrepp

I rapporten används begreppet skola för alla verksamheter som förskola, grundskola, särskola och gymnasieskola.

2 Utvärdering i VÅGA VISA

2.1 Observationer

Observationerna genomförs av erfarna pedagoger och skolledare med pedagogisk högskoleutbildning. Observatörerna bildar lag som besöker en skola i en annan kommun. Observationerna utgår från läroplanerna och gäller följande målområden:

- Normer och värden
- Utveckling och lärande/kunskaper
- Ansvar och inflytande för barn/elever
- Bedömning och betyg (endast grund-, sär- och gymnasieskola)
- Förskolechefens/rektors ansvar

Observatörerna skriver en rapport där de beskriver och bedömer skolans arbete och resultat inom målområdena, baserat på observationer i verksamheten, intervjuer med elever, personal, skolledning och samtal med barn samt skolans styrdokument. Även fördjupade observationer kan genomföras, när kommunen beslutat om det. I fördjupade observationer utses ett par av målområdena med särskilt identifierade frågeställningar. Observationen redovisas i en rapport enligt särskild mall, där bedömningen görs dels i text och dels i en skala:

- 4.0 MYCKET GOD KVALITET – verksamheten uppvisar goda lösningar och förhållanden som visar att den kommit långt i sin strävan att nå målen.
- 3.0 GOD KVALITET – verksamheten har i huvudsak god kvalitet med vissa förbättringsområden
- 2.0 MINDRE GOD KVALITET – verksamheten bedöms sammantaget ha mindre god kvalitet med vissa förbättringsområden
- 1.0 STORA BRISTER I KVALITET – verksamheten har stora förbättringsbehov

Innan rapporterna är slutgiltiga faktagranskas de av skolan som har observerats samt metodgranskas av tjänstemännen i kommunerna och vid behov utvecklas rapporterna av observatörerna efter granskningen. Den slutliga rapporten överlämnas till den observerade skolan samt till kommunens förvaltningschef.

2.2 Enkätundersökning till elever och vårdnadshavare

Enkätundersökningen till elever och vårdnadshavare har genomförts i samarbete med CMA Research. Frågorna utgår från läroplanens målområden. Undersökningen använder genomgående en fyrgradig skala, med svarsalternativen ”Stämmer mycket bra”, ”Stämmer ganska bra”, ”Stämmer ganska dåligt” och ”Stämmer mycket dåligt” samt ”vet inte”. 20-25 frågor är gemensamma för kommunerna, medan ca fem frågor bestäms av respektive kommun.

Inför 2016 års undersökning hade metod och frågor i undersökningen setts över. Översynen resulterade i en del nya och ändrade frågor, samtidigt som andra frågor ströks.

Svarsgrupperna i grundskolan ändrades i 2016 års undersökning, se tabellen nedan. Genom den nya svarsgruppen i bland elever i årskurs 3 synliggörs elevers uppfattning tidigare i kvalitetsarbete. Svarsgrupperna ändrades också för att i mindre utsträckning krocka med Skolinspektionens skolenkät, som numera genomförs vart annat år.

Skolform	Vårdnadshavare	Elever
Förskola och pedagogisk omsorg	Alla	
Förskoleklass	Alla	
Grundskola t o m 2015	Åk 2, åk 5, åk 8	Åk 5, åk 8
Grundskola fr o m 2016	Åk 3, åk 5 eller 6	Åk 3, åk 5 eller 6, åk 8
Grundsärskola och gymnasiesärskola	Alla	

Förutom Våga Visa-kommunerna deltar även ytterligare fem kommuner i enkätundersökningen: Norrtälje, Täby, Vallentuna, Värmdö och Österåker.

2.3 Självvärderingen av medarbetare

Självvärderingen visar medarbetarnas bedömning av förskolans/skolans verksamhet på läroplanens målområden. Självvärderingen är ett värdefullt verktyg i kvalitetsarbetet på förskolan eller skolan. Genom att upprepa självvärderingen kan utvecklingsarbete följas upp. Ett särskilt stödmaterial finns för förskolors och skolors arbete med resultaten.

Självvärderingen genomförs med en webbaserad enkät som besvaras anonymt av pedagoger i förskola och fritidshem samt lärare i grundskola och gymnasieskola. Enkäten består av ett fyrtiotal påståenden, där den som svarar anger i vilken grad han eller hon instämmer enligt en fyrgradig skala. Frågorna utgår från samma sju målområden som enkätundersökningen till elever och vårdnadshavare, och frågorna har en nära koppling till läroplanerna.

Kommunen väljer om den vill genomföra självvärderingen på alla enheter, i en eller flera skolformer, i samband med kundundersökningen eller om den bara genomförs inför en observation.

2.4 Organisation och styrning

Arbetet i VÅGA VISA styrs av en styrgrupp, där skolchef eller motsvarande ingår, dvs. den tjänsteman som har den politiska nämndens uppdrag att ansvara för utbildningsfrågor. En gång per år presenteras även resultatet i utvärderingen för ordförande i de politiska nämnderna i de deltagande kommunerna.

Varje kommun har en samordnare för VÅGA VISA. I samordnarnas uppdrag ingår att ansvara för genomförandet av utvärderingen och att säkra kvaliteten. Samordnarna rekryterar och utbildar observatörer. Samordnarna ansvarar också för att utveckla och uppdatera metoderna, sprida information om VÅGA VISA samt genomföra uppdrag som initieras av styrgruppen. VÅGA VISA har också en koordinator som svarar för gemensam administration och som är sekreterare i styr- och samordnargruppen.

Kommunerna turas om att vara ordförande i styrgrupp och samordnargrupp. Under 2014 var Sollentuna ordförandekommun. Ekerö tog över 2015 och 2016 står Danderyd för ordförandeskapet.

Gruppernas sammansättning:

Kommun	Styrgrupp	Samordnargrupp
Danderyd	Birgitta Jacobsson	Eva Hoas
Ekerö	Anders Anagrius ht 15 Johannes Pålsson vt 15	Johanna Stjernlöf
Nacka	Susanne Nord	Carina Legerius
Sollentuna	Daniel Broman ht 15 Manfred Holmelin vt 16 Lee Orberon from 9/5 vt 16	Mimmi Forsgren
Upplands Väsby	Astrid Täfvander	Björn Axén

Koordinator: Gertrud Eklund

3 Verksamhetsberättelse

3.1 Observationer

Under läsåret 2015/2016 har 64 enheter observerats. Totalt har 52 observatörer observerat en eller flera gånger. Antalet observationsdagar under läsåret var 1 141.

Tabell 1: Antal enheter som observerats i de fem VÅGA VISA kommunerna

Termin	Totalt
Hösten 2015	31
Våren 2016	33

Tabell 2: Genomförda observationer veckorna 38- 49 ht 2015

Kommun	Totalt
Danderyd	4
Ekerö	4
Nacka	11
Sollentuna	10
Upplands Väsby	2
Summa:	31

Tabell 3: Genomförda observationer veckorna 6-20, vt 2016

Kommun	Totalt
Danderyd	5
Ekerö	6
Nacka	12
Sollentuna	7
Upplands Väsby	3
Summa:	33

Tabell 4: Antal observationsdagar över tid

Termin	Antalet observationsdagar
Hösten -13	376
Våren-14	419
Hösten -14	565
Våren-15	491
Hösten -15	511
Våren-16	643

3.2 Utbildning för observatörer

För att säkra en hög kvalitet i observationernas genomförande är utbildningen av observatörer mycket viktig. Utbildningen består av en tvådagars introduktionsutbildning för nya observatörer. För att utveckla kompetensen hos observatörer erbjuds två fortbildningsdagar under året, så kallade Kick Off. Vid sidan av den gemensamma utbildningen ordnar samordnaren i varje kommun träffar för de egna observatörerna.

3.3 Rekrytering av observatörer

Varje kommun rekryterar observatörer som representerar så många olika personalkategorier som möjligt. För att bli en bra observatör ska man vara en erfaren och erkänt skicklig pedagog, ha visat intresse för skolutvecklingsfrågor, vara väl insatt i gällande styrdokument samt ha vana att uttrycka sig i tal och skrift och ha förmåga att se samband och dra slutsatser. Den blivande observatören ska ha goda referenser och sin chefs godkännande att ta sig an uppdraget.

Observatörer ska ha en pedagogisk högskoleutbildning eller motsvarande. Efter rekryteringen genomgår den blivande observatören en introduktionsutbildning.

3.4 Introduktionsutbildning VÅGA VISA

Introduktionsutbildning för nya observatörer genomförs i början av varje termin. Syftet är att de nya observatörerna efter genomgången utbildning ska ha en god förståelse och kompetens inom följande områden:

- uppdragets karaktär och observatörens roll
- att möta personal och elever under observation
- etik, sekretess och förhållningssätt
- att använda bedömningsmatrisen
- hur en rapport ska skrivas och formuleras

Utbildningen omfattar två dagar och genomförs av 2 samordnare tillsammans med erfarna skolobservatörer. Konceptet utvecklas genom utvärdering efter genomförd utbildning. Utbildningen är mycket uppskattad av deltagarna och får mycket bra omdömen i utvärderingarna.

Antalet nya observatörer som deltagit i introduktionsutbildning var under perioden;

- 6 pedagoger i september 2015
- 12 pedagoger i januari 2016

3.5 Kick-Off

Samordnarna för VÅGA VISA planerar och genomför varje termin en utbildningsdag för samtliga observatörer, kallad kick off. Avsikten med kick offen är att stödja och vidareutbilda observatörerna i observatörsrollen och i frågor som är viktiga för kommande observationer.

3.5.1 Hösten 2015

Ett område som ofta upplevs som svårt att observera är barns och elevers ansvar och inflytande och demokratiska arbetsformer. Vågavisa-rapporterna visar ofta att elevers inflytande över sitt lärande, och ibland även barns inflytande i förskolan, är förbättringsområden, samtidigt som det är prioriterat i våra kommuner. Det handlar både om barnets/elevers inflytande och ansvar över sitt eget lärande och arbetsmiljö men också hur förskolan/skolan arbetar med de demokratiska processerna. Hur lär vi dem demokrati? För att lyfta dessa frågor fick

Anette Pettersson från DemokratiAkademin ansvarar för ett seminarium på höstens kick-off. Hon utgick ifrån de styrdokument som handlar om rätten till inflytande, ansvar och demokratiska värderingar - FN's barnkonvention, skollagen och läroplanen.

Observatörerna fick fundera över vad demokrati är (se bild) och vilket perspektiv som vuxna har på barns inflytande:

- **Barnperspektivet** är att verka för barns bästa när beslut om barn ska fattas och genomföras. Blir gärna vuxnas perspektiv om vad som är bäst för barn.
- **Barns perspektiv** är barnets egna, unika upplevelse av sig själv och sin omvärld dvs barnets egna perspektiv om vad som är bäst för honom
- **Barnrättsperspektiv** är att fatta och genomföra beslut utifrån barnets rättigheter dvs barnkonventionens perspektiv

En stor del av tiden användes för att låta observatörerna i grupper diskutera hur de kan genomföra sina observationer utifrån dagens insikter.

På eftermiddagen gick vi igenom nyheter i bedömningsmatriser och funktionerna på den nya webbsidan.

3.5.2 Våren 2016

Temat för vårens kick off var *Observation som metod*. Mattias Frihammar, forskare i etnologi, ledde förmiddagens pass. Mattias disputerade 2010 på avhandlingen "Ur svenska hjärtan djup. Reproduktion av samtida monarki" som handlade om kunglighet som ett samhällsfenomen där han bl a använde observationer.

Mattias fördjupade våra kunskaper i observation som metod för systematisk kunskapsinsamling. Han gav också konkreta och praktiska tips från forskarverkstan.

Mattias definierade observation som systematisk dokumentation på plats utifrån en specifik frågeställning. Han citerade Tage Danielsson: "Synen är noll på de långa distanserna, på nära håll finns de många nyanserna."

Reflexivitet är ett viktigt begrepp när det gäller observationer. *Metodologisk reflexivitet* handlar om att inkludera och undersöka sig själv och sina egna föreställningar, sina fördomar. Dessa påverkar det man ser, men det finns inte så mycket annat att göra än att reflektera och vara medveten om detta, menar han. Som forskare skriver man redogörelser för detta. *Pragmatisk reflexivitet* innebär att göra sig medveten om sina egna kunskaper, fördomar, positioner för att utnyttja dessa. Ett tips är att växla mellan olika sinnen, blunda och lyssna, titta, håll dem på tå. Det handlar om att använda sina egna upplevelser som källa.

Observationer ska vara systematiska, det vill säga genomföras medvetet, genomtänkt och transparent. Samtidigt ska man vara öppen för annat. Ni forskar systematiskt på människor, påminner han. Observationer gäller tid, rum och social miljö, dvs samspel.

Gör er lite dummare än vad ni är, tipsar han, fråga varför de gör så. Du behöver göra dig främmande för det bekanta. När man är ute är det insamling, analysera sedan efteråt det insamlade.

Använd det första intrycket, att man ser med en gång hur det är, säger Mattias. Vi är finkalibriga verktyg, men var ödmjuk för att det första intrycket kan ändras. Man måste också belägga det man ser, anstränga sig för att undersöka det mer och hitta ord och exempel på det.

En tidigare presentation som Mattias gjort finns här

https://www.youtube.com/watch?v=BY1zYo4I_4g

Kick-offen innehöll också en workshop om observationer av

- a. verksamhet i förskoleklass
- b. verksamhet i fritidshem
- c. inkludering av nyanlända

De nypublicerade förslagen till nya läroplanstexter för förskoleklass och fritidshem togs upp till diskussion. Förutom en kort information om texternas innehåll diskuterades vilka konsekvenser förändringen kan och bör få för Våga Visas metod.

4 Metodutveckling

4.1 Utveckling av enkätundersökningen till elever och vårdnadshavare

Metod och frågor för enkätundersökningen till elever och vårdnadshavare har setts över under 2015. I kapitel 2 redovisades förändringar i svarsgrupper.

Översynen omfattade diskussioner med rektorer/förskolechefer och tjänstemän för samtliga kommuner som genomför samma undersökning. Enkätförslag testades på elever och vårdnadshavare i olika omgångar. Jämförelser gjordes med enkätfrågor som används i andra undersökningar, till exempel av Skolinspektionen och Stockholms stad.

Vår bedömning i översynen är att enkätundersökningarna är mycket viktiga verktyg i kvalitetsarbetet för både förskolor, skolor och kommunnivå i våra kommuner. Undersökningarna som genomförs årligen sedan 2005 används för måluppföljning, i information till medborgare och som underlag för åtgärder. Vi menar att syftet att stödja kvalitetsarbete och lärande på förskolor, skolor och kommun bör tydliggöras bättre när vi kommunicerar om undersökningen. Undersökningen ska heta *Våga visas kvalitetsuppföljning med enkäter till elever och vårdnadshavare*. Enkäter och redovisningar av resultaten ska kommuniceras med Våga visas och kommunens logga.

Införandet av svarsgruppen elever årskurs 3 innebär att grundskolans tidigare år ges bättre belysning. Det ger också möjlighet att bättre belysa fritidshemmets verksamhet, som tidigare enbart kunnat belysas genom föräldrarnas svar.

Frågorna har i översynen justerats för ökad begriplighet och tydlighet. I enkäterna till vårdnadshavare ströks frågor som man som förälder ofta har begränsad kännedom om.

Genomförandet av undersökningen bör gå allt mer mot digitalt genomförande, särskilt bland elever. Föräldrar har sedan en lång rad år kunnat besvara enkäten på webben via en individuell kod. Förskolor och skolor kan välja att även föräldrar enbart besvarar enkäten digitalt.

Eftersom genomförandet är beroende av förskolors och skolors insatser är det viktigt att de kan välja lösningar som passar dem. Det finns också möjligheter att låta två vårdnadshavare svara per barn. Svaren vägs därefter samman.

Förskolor och skolor väljer om de vill ha svaren redovisade per avdelning/klass. Skolor kan också välja att genomföra undersökningen i fler årskurser än de gemensamma. Ett webbverktyg ger förskolor och skolor möjligheter att fördjupa analysen av sina resultat. Redovisningen av resultaten har utvecklats bland annat genom prioriteringsmatriser, och genom jämförelser med medarbetares svar i självvärderingen.

Nu mera erbjuder flera av kommunerna enkäterna på flera språk på webben.

4.2 Nyanlända

Under 2015 ökade antalet asylsökande kraftigt i Sverige. En stor del av de asylsökande är i skolåldern vilket har ökat andelen nyanlända elever. Eleverna är ojämnt fördelade mellan kommuner och mellan skolor. På vissa skolor har antalet nyanlända elever snabbt ökat vilket innebär flera utmaningar för såväl den enskilda skolan men även huvudman och kommun. I Våga Visa-analysmatris finns frågan om skolans arbete med elever med annat modersmål än svenska och tar upp dels anpassning av verksamheten och dels vilka strategier och metoder som arbetet utgår ifrån.

Eftersom området nyanlända elever är komplext har området valts ut som ett utvecklingsområde. Till kick-offen VT-16 togs ett dokument fram som listar en rad olika områden som är viktiga för arbetet med nyanlända elevers utbildning. En skolobservation i Upplands Väsby valdes ut som pilotstudie för en fördjupad observation av hur nyanlända elevers utbildning fungerar. Skolan är F-9 och tog under hösten emot ca. 25 nyanlända elever, de flesta ensamkommande, i årskurserna 7-9. Skolan hade innan höstterminen 2015 tagit emot en handfull nyanlända elever.

Samordnaren i Upplands Väsby och observatörsledaren hade en kontinuerlig dialog om hur delarna om nyanlända elever skulle föras in i rapporten. Antingen ett extra kapitel eller invävt i rapporten där det var relevant där det senare alternativet valdes till rapporten med gott resultat. Observatörsledaren fick 3 extra observationsdagar för att utföra den extra observationen.

Följande delar utökades:

- Faktadel: Antal nyanlända (varav ensamkommande), antal pojkar och flickor, antal personal, personalens funktioner och kompetenser
- Sammanfattning – en särskild sammanfattande del om nyanlända elever
- Normer och värden: förhållningssätt
- Kunskaper: förutsättningar för utveckling och lärande, anpassning till elever med annat modersmål än svenska
- Rektors ansvar: Nytt område – Riktlinjer för arbetet med nyanlända elever och organisationen för nyanlända

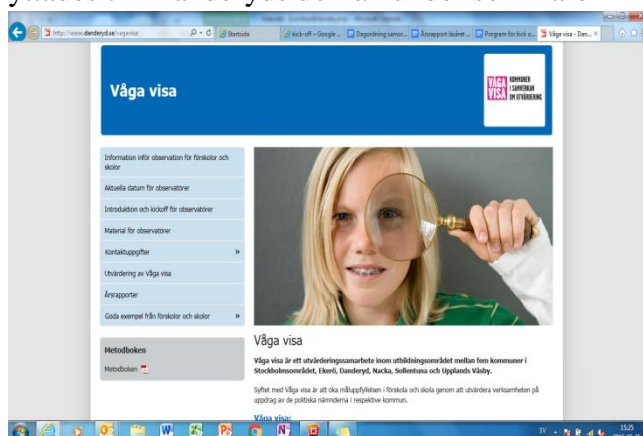
4.3 Uppföljning av observationerna

Under höstterminen 2015 började några av kommunerna samla in synpunkter på observationerna med hjälp av enkäter. Under vårterminen 2016 togs en gemensam webbaserad enkät fram med gott resultat. Ett tiotal enheter har besvarat enkäten. Arbetet fortsätter med detta.

4.4 Våga Visas webbplats

Den gemensamma webbsidan för Våga Visa flyttades till Danderyds domän under sommaren 2015 och fick en ny layout. Syftet med webbsidan är dels för att tillhandahålla material för observatörer men också för informations-spridning till förskolor, skolor och gymnasier om metoden.

Våga visa-samarbetet har en målsättning att sprida goda exempel mellan kommunerna. De skolor och förskolor som fått goda resultat på observationen och vill vara goda exempel listas nu på webben men behöver utvecklas ytterligare. Det som saknas är att kunna göra filtrering av informationen på sidan för att förenklar sökning.

Hur de goda exemplen används bestäms av varje kommun. För att få ett större genomslag föreslår samordnargruppen att det ska ingå i överlämningen att visa sidan och hur den fungerar. Det finns önskemål hos många observerade enheter att få tips på goda exempel men hur mycket webbsidan används behöver utvärderas.

5 Hur observationerna varit till stöd i utvecklingsarbetet

5.1 Nacka

Hur observationerna används och följs upp

Överlämningssmötena är viktiga samtal om vad observationen visar och blir en utgångspunkt för förskolans eller skolans vidare arbete. Även företrädare för de kommunala förskolornas eller skolornas organisation, Vålfärd skola, eller om enheten är fristående, den fristående huvudmannen, bjuds in till mötet. Fokus på mötet läggs vid reflektion kring de viktigaste starka sidorna och förbättringsområdena. Spindeldiagram redovisas för att jämföra

observatörernas bild med föräldrars, elevers och medarbetares. Överlämningsmötet avslutas med korta separata möten med kommunens tjänstemän och ledningen respektive observatörerna för att följa upp genomförandet.

Observationerna redovisas i Utbildningsnämnden en gång per termin, och politikerna får samtidigt i en tjänsteskrivelse en samlad bild. Förskolans/skolans ledning skriver en kommentar till rapporten, om sådant de vill komplettera med och om hur de tänker gå vidare med de förbättringsområden som tas upp i observationsrapporten. Kommentaren läggs sedan sist i rapporten. Rapporterna publiceras på kommunens webbplats och i Jämföraren, ett webbaserat verktyg som ger föräldrar stöd i val av förskola och skola. Observationerna används som ett av flera underlag i kommunens kvalitetsanalys som ger en samlad bild av kvaliteten i förskolor och skolor. Observationerna används också i nämndens måluppföljning.

Efter ett år gör tjänstemännen en uppföljning med förskolans eller skolans ledning. Då diskuteras vad som har hänt med starka sidor och utvecklingsområden och nytta och användning av observationen och. Om resultaten i en observation visar på betydande brister brukar nämnden ge tjänstemännen att följa upp situationen tidigare.

En genomgång av uppföljningarna de senaste två åren visar att skolors och förskolors ledningar i hög utsträckning, 92 procent, svarar att de har haft nytta av observationen. Ledningarna svarar också i hög grad att de känner igen sig i rapporten, men i några fall finns det en del som ledningen inte tycker att observatörerna uppfattat riktig. Genomgången av utvecklingsområden visar i hög grad att det skett förbättringar efter observationen. I en del fall har utvecklingsarbetet varit planerat men observationen med de utomstående ögonen har hjälpt till.

Har förskolan/skolan haft nytta?	Känner förskolan/skolan igen sig?	Har det skett förbättringar på utvecklingsområden?
24 ja, 1 nej, 1 oklart	18 ja, 6 ja, mest, 2 delvis	24 ja, 1 delvis, 1 oklart

Vad visar observationer i kommunen

I kommunens kvalitetsanalys summerades resultaten från årets ca tjugo observationer.

Flertalet skolor fått goda omdömen av observatörerna – i genomsnitt över tre på den fyrgradiga skalan. För samtliga observerade skolor lyfts det goda klimat som råder och den respektfulla hållning som generellt präglar lärarnas förhållningssätt mot eleverna. Även förskolorna har överlag goda resultat och alla har hög kvalitet vad gäller normer och värden.

Fritidshemmen får mycket goda omdömen på de två skolorna med fritidshem.

Ett utvecklingsområde på flera förskolor är att öka barnens inflytande och på några behöver personalen bli mer samstämmig. Utvecklingsområden som fanns på flera skolor var användningen av modern teknik i undervisningen, individanpassning i undervisningen och mer ämnesövergripande arbetssätt.

5.2 Sollentuna

Under perioden har ett stort antal, både kommunala och fristående, förskolor och skolor observerats i Sollentuna. Överlämningsmötena äger rum på förvaltningen i Turebergshuset där, förutom de observerade enheternas ledningsgrupper, förvaltningschefen och en grupp tjänstemän deltar. Observationerna är en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet och följs upp på barn- och ungdomsnämndens arbetsutskott för samtliga enheter som observerats.

Skolornas rektorer inbjuds alltid att presentera den handlingsplan man tagit fram utifrån de förbättringsområden som presenteras i observationsrapporten. I de fall förskolorna bedömts att inte ha god kvalitet inbjuds även förskolechef/rektor från dessa enheter. De förskolor som har en samlad bedömning på god kvalitet eller bättre bifogar sin handlingsplan till nämndhandlingarna.

Arbetet med normer och värden har fått höga värden på flera skolor som ligger som goda exempel på Våga Visas hemsida och samtliga skolledare vittnar om det genomslag som observationen fått i utvecklingsarbetet. Observationerna har också fungerat som en bra rekryteringsbas för nya observatörer. Från flera förskolor och skolor har pedagoger och lärare ansökt om att få bli observatörer efter det att den egna enheten observerats kommande termin.

De enheter som blivit observerade under våren har fått besvara enkäten som beskrivits ovan kring sin upplevelse av hela processen. Informationen från kommunen inför observationen har man upplevt som bra till mycket bra, informationen från observationslaget innan observationen har man skattat som mycket bra liksom hur observatörerna genomfört sitt uppdrag. Överlämningsmötena har också upplevts som mycket bra och samtliga anger att resultatet av observationen kommer att vara till nytta för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Ett år efter genomförd observation stäms handlingsplanernas utfall av mot resultatet på kundenkäten och ansvariga tjänstemän på barn- och utbildningskontoret följer upp utvecklingsarbetet på enheten.

5.3 Ekerö

Under läsåret 2015/16 observerades både kommunala förskolor och skolor. Samtliga enheter uttrycker att de känner igen sig i rapporten. Vi ser generellt goda resultat i rapporterna, särskilt inom området Normer och värden. Förskolorna som observerats har även nått goda resultat inom Utveckling och lärande.

Utvecklingsområden som fanns på flera skolor var användningen av modern teknik i undervisningen samt bedömning och betyg.

I Ekerö följs observationsrapporten upp med att enheten formulerar en handlingsplan, som redovisas av respektive enhetschef i barn- och utbildningsnämnden. Handlingsplanen följs sedan upp i nästa års verskamhetsuppföljning samt i de uppföljningsdialoger som tjänstemän på barn- och utbildningsförvaltningen genomför årligen. Observationerna utgör en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Antalet observatörer från Ekerö har ökat under perioden.

5.4 Danderyd

Under hösten 2015 observerades 4 fristående förskolor och under våren 3 förskolor varav en kommunal och två fristående, en kommunal grundskola 7-9 och ett fristående gymnasium.

Det är viktigt att de observerade enheterna förstår och kan använda resultaten av en observation i sitt eget kvalitetsarbete. För att säkerställa detta har Danderyd satt i system att

1. skicka en tydlig information till förskolechef/rektor med en processbeskrivning i början av den termin då observationen ska ske
2. informera all personal på enheten innan observation om hur observationen går till och hur vi kommer att följa upp resultaten
3. utvärdera med enheten direkt efter överlämningen

Hittills har arbetssättet medfört att observatörerna tas emot på ett bra sätt och att rapporten ses som ett verktyg för vidare utveckling. Dialogen under överlämningsmötet bidrar ofta till en ökad självinsikt hos de som deltar. Vid alla utom en överlämning har fler än bara rektor/förskolechef deltagit vilket medför mer dynamik i samtalen. Två av observationerna under hösten ledde till föreläggande för den observerade förskolan. Dessa har följts upp från kommunen.

Efter observation ska den observerade enheten lämna en handlingsplan för att åtgärda förbättringsområdena. Under våren 2016 ändrades strukturen för hur Utbildningsnämnden får del av resultaten. Tidigare togs varje observation upp på ett nämndmöte av tjänsteman efter att enheten lämnat in sin handlingsplan. Det innebar att tidsperioden mellan observation och nämndmöte blev lång. Det nya sättet är att nämnden får ta del av rapporten första nämndmötet efter överlämning och att rektor/förskolechef bjuds in till nämnd när handlingsplanen är klar. Publicering av rapport och handlingsplan görs först efter andra mötet med undantag av de enheter som får mycket goda resultat och ska finnas med som ett gott exempel på våga visas webbsida.

En uppföljning görs på enheten ca ett år efter observation genom en kvalitetsdialog där enheten får berätta hur man använt rapporten och hur man arbetat med handlingsplanen.

Antalet observatörer från Danderyd har ökat under perioden, många från skolor och förskolor som blivit observerade men också en del VFU-handledare.

5.5 Upplands Väsby

Höstterminen 2015 har Upplands Väsby åter kommit igång med observationer där skolor prioriteras framför förskolor. Eftersom andelen fristående verksamheter är stor i kommunen, drygt 75% av förskolorna och drygt 50% av grundskolorna, är tanken att varje termin ska såväl kommunala som fristående verksamheter observeras.

Under höstterminen 2015 observerades en fristående grundskola F-9 och en kommunal skola F-5. Under vårterminen 2016 har två kommunala grundskolor och en fristående förskola observerats. Grundskolorna var en F-9-skola och en F-5-skola. F-9-skolan har under höstterminen tagit emot en stor grupp nyanlända elever och observationen utökades med extra observation på nyanlända elevers situation. (Se paragraf "Nyanlända elever" ovan.)

Under överlämningsmötet deltar utbildningschef, kvalitetscontroller och samordnare från utbildningskontoret. Vid överlämningar som gäller kommunala skolor deltar även

verksamheteschefen för den kommunala regin. Det finns en mall för överlämningsmötet som anpassas till respektive överlämning som förbereds av samordnaren. Utbildningschef och kvalitetscontroller samtalar med verksamhetsrepresentanterna direkt efter överlämningsmötet om hur rapporten kan användas i utvecklingsarbetet.

Observationerna kvalitativa undersökningar utgör en grundläggande del i utbildningsnämndens systematiska kvalitetsarbete som annars utgörs av kvantitativa data däribland våga visa-enkäten. Upplands Väsby har inte kommit tillräckligt långt i arbetet med observationerna för att dra några övergripande slutsatser om det.

Antalet observatörer har ökat. En observatör har återupptagit uppdraget och två har anmält intresse om att bli observatörer. En observatör har slutat.

6 Samordnarnas slutsatser

6.1.1 Enkäter

Det som tidigare kallats "kundenkät" benämns nu Kvalitetsuppföljning genom enkäter till elever och vårdnadshavare inom Våga Visa, men kallas kort för "Våga Visa-enkäten".

Enkäten har utökats med fler elevgrupper för ett fått ökat fokus på elevernas synpunkter. Genom att även elever i årskurs 3 ingår i undersökningen kan elevernas åsikter synliggöras tidigare och det finns dessutom möjlighet att fånga upp elevernas upplevelse av fritidshemmets verksamhet. Detta ger på sikt en större möjlighet att kunna jämföra elevgrupper över tid. Svarsgruppen vårdnadshavare i årskurs 8 utgick som obligatorisk svarsgrupp i och med undersökningen 2016 då svarsfrekvensen länge varit låg.

6.1.2 Upphandling av enkätundersökning

Då avtalstiden med CMA research löper ut efter innevarande verksamhetsår har en upphandlingsprocess av ny leverantör genomförts under våren 2016 i regi av upphandlingsavdelningen i Sollentuna kommun. Resultatet av ny leverantör är planerat att offentliggöras i slutet av juni månad. På så sätt kan den nya leverantören inleda arbetet i enlighet med den tidsplan som krävs för genomförandet vid höstterminsstart.

Ytterligare en kommun har tillkommit, vilket innebär att totalt elva kommuner kommer att genomföra samma kvalitetsuppföljning genom enkäter till elever och vårdnadshavare inom Våga Visa i och med att Upplands Bro nu ingår i samarbetet.

6.1.3 Goda exempel i observationer

Webbsidan med goda exempel är igång. Där publiceras de enheter som fått goda resultat i en observation och som vill dela med sig av sina metoder. Nu behöver sidan få en större spridning så att förskolor och skolor lär sig att använda informationen och att ta kontakt för utbyte.

Under överlämningsmötena ska sidan presenteras för observerade enheter, informationen om sidan ska också synliggöras i alla deltagande kommuner. Försök har gjorts med att koppla ihop förskolor och skolor med hjälp av samordnare med varierande resultat.

6.1.4 Ökad systematik i uppföljning av observationer

Samordnargruppen delar erfarenheter och det innebär att kommunerna gör mer och mer lika och lär av varandra inom Våga Visas samarbetet. Styrgruppen efterfrågar en gemensam struktur av uppföljning hos de observerade enheterna efter överlämning.

Samordnargruppen har funnit att det finns ett behov att ta in synpunkter på observationsprocessen på ett strukturerat sätt. Under slutet av höstterminen 2015 testades detta på försök hos några kommuner. Under vårterminen har en gemensam enkät tagits fram och börjat användas till enheterna. En liknande enkät ska tas fram för observatörernas bild.

Det vidare arbetet med att skapa en gemensam struktur för överlämningar av observationsrapporten blir en del i arbetet med att revitalisera Våga Visas metod som påbörjas höstterminen 2016.

6.1.5 Utvecklad observationsmetod

Metoden för observationernas genomförande har utvecklats efterhand, bland annat genom allt bättre och förfinade stödmaterial till observatörerna. Vi bedömer att observationerna nu håller en hög kvalitet, och att de är ett viktigt underlag för förskolor, skolans och kommunernas kvalitetsarbete.

Det går dock ofta lång tid mellan observationerna, främst för att antalet observatörer, särskilt inom förskolan, är begränsat. Observationsperioderna blir långa och försvårar för observatörer att göra fler än en per termin. Vi vill därför pröva att hitta metoder som möjliggör att observationer kan genomföras tätare.

Ett sätt kan vara att effektivisera tiden som läggs på dokumentation genom förenklad rapportskrivning. Ett annat sätt kan vara att inrikta observationen på färre målområden, exempelvis utveckling och lärande och normer och värden.

Det är också önskvärt att göra barn- och elevperspektivet tydligare i genomförande och redovisning. Samordnargruppen har nu fått styrgruppens uppdrag att ta fram förslag till hur observationsmetoderna kan utvecklas med denna inriktning.